

Poliisitarkastaja Konsta Arvelin

04.12.2019

POL-2019-71156

Eduskunnan puolustusvaliokunta

puv@eduskunta.fi

VIITE: Eduskunnan puolustusvaliokunnan 28.11.2019 lähettämä lausuntopyyntö asiassa O 70/2019 vp.

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto Puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa**1 Puolustusvaliokunnan lausuntopyyntö**

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijalta lausuntoa Puolustusvoimien ja poliisin työnjaosta yleisellä paikalla tapahtuvasta lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnasta. Lausuntopyyntö liittyy puolustusvoimista annetun lain (551/2007) muutokseen (L 1089/2018), johon liittyen eduskunta antoi vastauksessaan (EV 98/2018 vp) lausuman. Eduskunta edellytti lausumassaan, että puolustusministeriö ja sisäministeriö antavat vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa.

Puolustusministeriö ja sisäministeriö antoivat selvityksensä puolustusvaliokunnalle 21.11.2019. Selvityksessä ministeriöt totesivat Puolustusvoimien ja poliisin työnjaon olevan yleisellä paikalla tapahtuvassa miehittämättömien ilma-alusten ja lennokkien torjunnassa selkeää ja ongelmatonta.

Käytännössä Puolustusvoimien toiminta on rajautunut Puolustusvoimien tehtävän ja heille kuuluvan aluevastuun perusteella Puolustusvoimien alueille. Vastaavasti poliisi on poliisilain (872/2011) 2 luvun 11 a §:n perusteella hoitanut miehittämättömään ilmailuun liittyviä poliisitehtäviä (pääasiassa yleistä järjestystä sekä turvallisuutta häiritsevää ja vaarantavaa toimintaa sekä rikosten tunnusmerkistön täyttävää toimintaa) muilla alueilla. Toiminnan ja toimivaltuuksien käytön selkeys on näkynyt myös siten, ettei Puolustusvoimien ole tarvinnut erikseen tehdä poliisille ennakoilmoitusta miehittämättömien ilma-alusten tai lennokkien torjunnasta yleisellä paikalla.

2 Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto**2.1 Miehittämättömän ilmailun vastatorjuntakokonaisuus**

Suomen turvallisuusviranomaisille säädettiin edellisillä valtiopäivillä kattavat toimivaltuudet puuttua miehittämättömiin ilma-aluksiin ja lennokkeihin. Näitä toimivaltuuksia on säädetty järjestyksessä Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, poliisille sekä Rikosseuraamuslaitokselle.

Puolustusvoimien toimivaltuudet puuttua miehittämättömien ilma-alusten ja lennokkien kulkuun tuli voimaan 1.1.2019.

Rajavartiolaitoksen osalta toimivaltuudet säädettiin lailla 9/2019, joka tuli voimaan 1.4.2019. Toimivaltuudet olivat osa niin sanottua Rajavartiolaitoksen hybridiuhkalainsäädäntöä. Lainsäädännön tarkoituksena oli kehittää Rajavartiolaitoksen ja rajavartiomiehen normaaliolojen toimivaltuuksia siten, että Rajavartiolaitos voi varautua sekä nopeasti ja tehokkaasti vastata Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiin sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

Poliisi uusista miehittämättömän ilmailun vastatoiminnan toimivaltuuksista on säädetty lailla 243/2019. Laki tuli voimaan 18.3.2019.

Viimeisimpänä toimivaltuudet puuttua miehittämättömiin kulkuneuvoihin sai Rikosseuraamuslaitos. Toimivaltuuksista on säädetty tutkintavankeuslaissa (768/2005) ja vankeuslaissa (767/2005).

Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksien olennainen ero on siinä, että ne mahdollistavat puuttumisen *miehittämättömään kulkuneuvoon*, joka voi liikkua maalla, vedessä tai ilmassa. Tämä on varmasti seikka, joka tulisi harkita kattavasti myös muiden viranomaisten osalta. Myös puolustusvaliokunta on edellyttänyt, että eri säädöshankkeissa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa esitysten sisällön koordinointi tavalla, joka luo mahdollisimman yhtenäisen säädöspohjan tarkkarajaisine toimivaltuuksineen, huomioiden kuitenkin kunkin turvallisuusviranomaisen rooli omalla toimialallaan. Valiokunta on myös nähnyt, että kaikilla turvallisuusviranomaisilla olevat, mahdollisimman saman sisältöiset toimivaltuudet edesauttavat myös tehokasta viranomaisyhteistyötä virka-aputapauksissa. (PuVM 1/2018 vp, s. 4.)

2.2 Poliisin ja Puolustusvoimien työnjako

Suomen turvallisuusviranomaisten toiminta perustuu hyvin tarkkaan työnjakoon, jossa poliisilla on keskeinen rooli rauhan aikana. Poliisin tehtävänä on poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Tästä syystä poliisilla on lähtökohtaisesti toimintavelvollisuus, kun miehittämättömän ilmailu vaarantaa tai häiritsee yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Toimintavelvollisuuden lähtökohtaisuus voi olla jossain määrin tulkinnanvarainen ilmaisu. Tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, että esimerkiksi rikosoikeudellinen hätävarjelu tai pakkotila voivat olla tilanteita, joissa viranomaisten tehtävänjako voi poikkeuksellisesti puuttua. Tällöin uhkan luoma aikapaine ja tarve uhkan torjumiseen voisivat tulla arvioiduksi esimerkiksi hätävarjelu- tai pakkotilatekoina.

Poliisi on edellyttänyt, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvistä asioista ilmoitetaan poliisille. Ilmoituksen lisäksi poliisille tulee antaa ratkaisuvaihtoehto siitä, ryhtyykö poliisi toimenpiteisiin vai voiko toinen viranomainen hoitaa tehtävän. Tämä perusajatus ilmenee hyvin puolustusvoimista annetun lain 15 c §:stä, jonka mukaan Puolustusvoimien on ilmoi-

tettava ennakolta päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle päätöksestä, jonka perusteella puolustusvoimista annetun lain 15 a §:n mukaisia toimivaltuuksia voidaan käyttää yleisellä paikalla. Asian laadun niin vaatiessa lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisen suorittaa poliisi tai se tehdään poliisin yleisjohtajalla. Puolustusvoimien on sovittava poliisin kanssa voimakeinojen käyttämistä koskevista menettelyistä yleisellä paikalla.

Vertailun vuoksi rajavartiolaiton (578/2005) 20 §:n 2 momentissa on säädetty Rajavartiolaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa poliisille vähäistä vakavammasta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestään. Säännöksellä on haluttu huolehtia siitä, että johtovastuu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä säilyy poliisilla (PeVL 6/2018 vp, s. 2).

Vaikka Puolustusvoimien toimivaltuudet puuttua miehittämättömien ilma-alusten ja lennokkien kulkuun ovat olleet voimassa 1.1.2019, ei miehittämättömän ilma-alusten vastatorjunnassa ole syntynyt tilanteita, joissa Puolustusvoimien olisi tarvinnut ilmoittaa ennakolta yleisellä paikalla tapahtuvasta toimivaltuuksien käytöstä. Näiltä osin kahden viranomaisen – poliisin ja Puolustusvoimien – työnjako on ollut selkeää ja ongelmattonta. Se voi toisaalta kertoa siitäkin, että viranomaiset ovat voineet toimia tehokkaasti omilla tehtäväalueillaan ja käyttää omia toimivaltuuksia uusien uhkien torjumisessa.

2.3 Poliisin johtamisjärjestelmästä

Poliisin johtamisjärjestelmästä on säädetty poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 2–9 §:ssä. Päivittäistä operatiivista poliisitoimintaa johtaa paikallispoliisin tilanne- tai johtokeskuksessa on päällystään kuuluva yleisjohtaja. Yleisjohtajan lisäksi oman toimialueensa kenttätoiminnan operatiivisesta johtamisesta vastaa poliisin kenttäjohtaja. Kenttäjohtaja toimii yleisjohtajan alaisuudessa.

Poliisi on huolehtinut siitä, että poliisin johtamisjärjestelmä on Puolustusvoimille tuttu. Lisäksi poliisi on huolehtinut siitä, että yhteydenpito yleisjohtajan, kenttäjohtajan sekä Puolustusvoimien välillä on vaivatonta ja välitöntä. Tämä mahdollistaa sen, että puolustusvoimista annetun lain 15 c §:n 1 momentissa säädetty ennakkoilmoitus voidaan tehdä poliisille niin kiireettömissä kuin kiireellisissäkin tilanteissa. Tämä korostaa myös poliisin johtaja- ja tilannekeskuksia poliisin operatiivisen toiminnan hermokeskuksina, joista tieto voidaan ohjata tarkoituksenmukaisimmalle poliisiyksikölle.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 04.12.2019 klo 12:16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimesta.

